

אבנו סכינו ומשאו שנפלו והזיקו. 10.

1. בבא קמא ג: "וכי קאמר רב פפא אתולדה דאש" עד "וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל"

כי קאמר רב פפא - אתולדה דאש. תולדה דאש מאי ניהו? אילימא אבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, היכי דמי? אי בהדי דאזלו קא מזקי, היינו אש! מ"ש אש? דכה אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כה אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן עליך! אלא, תולדה דאש כאש

2. בבא קמא כב. "איתמר ר' יוחנן" עד "תנן הכלב"

אתמר, ר' יוחנן אמר: אשו משום חציו, וריש לקיש אמר: אשו משום ממונו. וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן? אמר לך: חציו מכחו קאזלי, האי לא מכחו קאזיל. ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש? אמר לך: ממונא אית ביה ממשא, הא לית ביה ממשא.

3. בבא קמא כב: "ת"ש המדליק את הגדיש" עד "אי הכי"

תא שמע: המדליק את הגדיש, והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו - חייב, עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו - פטור; בשלמא למ"ד אשו משום חציו, משום הכי פטור, אלא למאן דאמר אשו משום ממונו, אמאי פטור? אילו קטל תוריה עבדא, הכי נמי דלא מיחייב? אמר לך רבי שמעון בן לקיש: הכא במאי עסקינן - כשהצית בגופו של עבד, דקם ליה בדרכה מיניה.

4. סנהדרין עז: "ואמר רב פפא זרק צרור" עד עת. "ת"ר הכוהו"

ואמר רב פפא: זרק צרור למעלה, והלכה לצדדין והרגה - חייב. אמר ליה מר בר רב אשי לרב פפא: מאי טעמא - משום דכחו הוא, אי כחו - תיזיל לעיל! - ואי לאו כחו הוא - תיזיל לתחת! אלא: כה כחוש הוא.

5. תוס' סנהדרין עז. ד"ה סוף "ומיהו קשה ההיא דזרק" עד "והא דתנן בפ"ב דחולין"

ומיהו קשה ההיא דזרק צרור למעלה דבסמוך דמשמע דאי לא אזלא לצדדין אלא לתחת פטור אמאי ליחייב מידי דהוה אאבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה דחייב משום אשו אי בהדי דאזלי קא מזקי כדאיתא בפ"ק דב"ק (ד' ו.) ושמא אינו מצוי כאן שתפול לתחת ממש ולא תיזיל כלל לצדדין ומיהו זה ודאי קשה דמשמע דלצדדין נמי לא מיחייב אלא משום כחו דפריך אי כחו הוא תיזיל לעיל ודוחק לומר כה כחוש הוא וצריך לומר דהיינו למ"ד אשו משום ממונו

6. חידושי הר"ן סנהדרין עז: ד"ה זרק מתחילת דבריו עד "לפיכך אני אומר"

זרק כדור בכותל וחזרה לאחור וְהָרְגוּ חַיִּיבֵי - מפרשין לקמן טעמא משום דבה"ג כחו הוא. וזרק צרור למעלה והלכה לצדדין נמי דחייב היינו נמי משום דכה כחוש הוא משמע דאי אזלא לתחת שאינו בכח שלו כלל שהוא פטור. והקשו על זה ואמרו דלמה לא יהא חייב אי אזלא האבן לתחת ממש שהזריקה שלו שזרק האבן למעלה חייבה לו הירידה הזאת ולמה לא תהי' העליה הזאת כמדליק האש בשדהו ואח"כ באה רוח מצויה דחייב למ"ד דאשו משום חציו והכי קי"ל שאע"פ שאין האש הולכת בכחו כלל מאחר שהוא מדליק' במקום רוח מצוי' רואין אותה כאלו הוא עצמו עשאה וכן נמי תולדה דאש הוי אבנו וסכינו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה דחייב' והיאך לא תהא הזריקה שזרק למעל' ואע"פ שירדו מאליהן כאבנו וסכינו שהניחו בראש גגו ונפלו דחייב. ותיצרו בזה דאין חיוב נזיקין אלא בכח ובפועל לא במה שנעשה ורוח מצויה פועלת היא ורואין אותה כאלו היה בכח אדם ע"י שהיא מצוי' אבל הירידה למטה אין בה פועל

של כלל אלא שמחמת כבדה היא יורדת ואף אם הרגו בירידתו לא נעשה זה בפועל אלא כובד האבן הוא שהזיק מאיליו. כן כתב ה"ר דוד ז"ל בשם רבותיו בעלי תוספות: ואני אומר דעיקר תירוץ ליתא שמה שהם אומרים שאין חיוב של נזיקין אלא בכח ובפועל לא במה שנעשה ממילא אבל רוח מצוי' היא פועלת ורואין אותה כאלו היא בכח האדם אבל היריד' למטה אין בה פועל כלל אלא מחמת כבדה וכו' דא"כ מאן דכפתיה לחבריה לפני ארי אמאי פטור הא איתיה הארי הפועל האוכל האדם כמו הרוח המצוי' המלבה האש וכ"ת דלא דמו אהדדי משום דארי אדעת' דנפשי' קא אכיל ומ"ה פטור אבל הרוח המצוייה הוא בטבע וכיון שהיא בטבע רואין אות' כאלו היה פועל המבעיר האש. א"כ יותר היא בטבע תנועת האבן אלמטה לפי שבכל עת מהעתים תרד למטה אחר שהושלכה למעל' והרבה זמנים יש שאין מנשב שום רוח ואפילו מצויה וכיון שכן יותר ראוי הוא שנאמר שתהיה תנועת האבן למטה פועל האדם כי הוא פועלה בהשליך אותה למעלה יותר מתנועת הרוח המצויה הנעש' בלי שום פעולה.

7. בבא קמא כג. "אמר רבא קשיא ליה לאביי" עד "וכי מאחר"

אמר רבא, קשיא ליה לאביי: למ"ד אשו משום חציו, טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה? וניחא ליה, כגון שנפלה דליקה לאותו חצר, ונפלה גדר שלא מחמת דליקה, והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת, דהתם כלו ליה חציו. אי הכי, לענין גלוי נמי כלו ליה חציו! אלא, למאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגודרה ולא גדרה, דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה.

8. חדושי ר' חיים על הרמב"ם הל' שכנים יא: "ואשר ע"כ נראה בדעת הרמב"ם" עד "ולפי"ז הרי מיושבים"

ואשר ע"כ נראה בדעת הרמב"ם, דס"ל דהא דאשו משום חציו לאו דגזירת הכתוב הוא באש לחייבו משום חצו, דאם נימא כן הרי היה צריך להיות הדין כן רק בממון דהתם איכא הך גזירת הכתוב, משא"כ בנפשות דליכא קרא על זה פשיטא דלא הוי חציו, אלא הא דהוי חציו, היינו משום דבאמת הדבר כן דאשו הויא חציו ממש והולכת מכחו, ועל כן שפיר חייב גם בנפשות כיון דהויא כחו ממש, והא דאצטריך למילפה מקרא, הוא משום דכח אחר מעורב בה, והוי אמרינן דפטור, ובזה הוא דגלי לן קרא דגם היכא דכח אחר מעורב בו ג"כ חייב והוי ליה כחו ממש, וזהו הגזירת הכתוב דאשו משום חציו, אשר לפי זה י"ל גם בנפשות הך דינא דחייב משום חציו, כיון דהוי כעין גילוי מילתא דגם בכח אחר מעורב בו ג"כ הוי כחו, משא"כ בכח שני, ובאבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה דפסק כחו ואין שם כחו כלל, אז אין בהם חיובא דחציו, ורק משום ממונו לבד הוא דחייב עלייהו, דאין חציו אלא בבא מכחו וכמו שכתבנו, ובנפשות פשיטא דמיפטר עלייהו כיון דגם בממונות לא הויין חציו, וע"כ זהו שפסק הרמב"ם דכל היכא דפסק כחו מיפטר בנפשות, וממילא דפשוט בנפלה סכין מידו ושחטה דפסול, כיון דלא חשיבא חציו ואין כאן כח גברא כלל, וכמו שנתבאר. ונראה דהסוגיא דסנהדרין מוכרעת כן כמו שביארנו, דדוחק לומר דכל הסוגיא אתיא כמ"ד אשו משום ממונו, ולפי מה דקי"ל אשו משום חציו היא דלא כהלכתא, אלא ודאי כמו שכתבנו, דאין חציו אלא בבא מכחו, ובפסק כחו שוב לא הוי חציו. ולפי המבואר הא נמצא, דהא דאמרינן בגמ' דאבנו סכיננו ומשאו הויין תולדה דאש, קאי על הך דינא דאש דכלו לו חציו דחייב משום ממונו, וכמבואר בב"ק דף כ"ג שם, ומזה שפיר ילפינן גם אבנו סכיננו ומשאו דחייב עליהם משום ממונו, אבל לא לענין שיהיו חציו, דחציו לא הויין כיון דפסק כחו.

9. סנהדרין עז: "אמר רב פפא האי מאן דכפתיה" עד "ואמר רב פפא זרק צרור"

אמר רב פפא: האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה בידקא דמיא - גירי דידיה הוא, ומיחייב. הני מילי - בכח ראשון, אבל בכח שני - גרמא בעלמא הוא.

10. חדושי הר"ן סנהדרין עז: ד"ה זרק "לפיכך אני אומר" עד "וראיה לדבר מדאמרינן"

לפיכך אני אומר שאין לדמות נזקי ממון לרוצח לענין חיוב מית' משום דרוצח אקיל רחמנא גביה דלא עשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון וכיון שכן בעינן שיעשה פועל ממש ובריא היזיקיה קודם שיתחיי' מיתה כהיא במאן דכפתי' לחבריה ואשקיל עליה בדקא דמיא דבכח ראשון חייב בכח שני פטור משום דלא הוי גיריה אלא בכח ראשון אבל בכח שני אע"ג דבריא היזיקיה כיון דלא עביד מעשה ממש אלא בגרמא פטור ואלו דכוות' לענין נזקין אלו הניח חפצי חבירו בקרקע ואשקיל עליה בדקא דמיא ונאבדו אפילו בכח שני משמע דחייב דכח שני זה בריא היזיקי' והוי דינא דגרמי ממש ולא גרע משורף שטרותיו של חבירו דחייב.

11. סנהדרין עז. "ואמר רבא כפתו בחמה ומת" עד "ואמר רבא כפתו לפני ארי"

ואמר רבא: כפתו בחמה ומת, בצינה ומת - חייב. סוף חמה לבא, סוף צינה לבא - פטור.

12. תוס' סנהדרין עז. ד"ה סוף מתחילת התוס' עד "וההיא דאשקיל"

סוף חמה לבא כו' - דלא רבי רחמנא מצמצם אלא במקום שהתחיל בו ההיזק כבר ומיהו אם כפתו בפנים והביאו במקום שסוף חמה לבא וסוף צנה לבא נראה דחייב למ"ד אשו משום חציו דלענין מיתה נמי מחייבין באשו משום חציו כדמוכח בכיצד הרגל (שם דף כב. ושם) ואין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש כדמוכח בריש הכונס (שם דף נו. ושם) דפריך אי דמטא ניהליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב

13. רמב"ם הל' רוצח ג:י

אבל הכופת את חבירו והניחו ברעב עד שמת, או שכפתו והניחו במקום שסוף הצנה או החמה לבוא לשם ובאה והמיתתו, או שכפה עליו גיגית, או שפרע עליו את המעזיבה, או שהשיך בו את הנחש, ואין צריך לומר אם שסה בו כלב או נחש, בכל אלו אין בית דין ממיתין אותו, והרי הוא רוצח ודורש דמים דורש ממנו דם.

14. נמוקי יוסף בבא קמא י. (בדפי הרי"ף) "אשו משום חציו כאילו בידיו" עד "וה"נ אילו מת"

אשו משום חציו - כאילו בידיו הבעירו כדאמרן. ואי קשיא לך א"כ היכי שרינן עם חשיכה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת וכן מאחיזין את האור במדורה והולכת ונגמרת הדלקתה בשבת ולפי זה הרי הוא כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת וכל שכן הוא דאילו הכא לא נתכוון להבעיר גדיש של חבירו כלל והכא עיקר כוונתו היא שתדלק ותלך בשבת ועם כל זה תנן [שבת דף יט ב] משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה ומאחיזין את האור במדורת בית המוקד ומעשים בכל יום וכדאמרן כי נעיין במילתא שפיר לא קשיא לך שהרי חיובו משום חציו כזורק החץ שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא דאי חשבינן ליה הוה לך למפטריה דאנוס הוא שאין בידו להחזירה.